

Techninė priežiūra ir DSS: bendra statistika

Europos standarte 13306¹ techninė priežiūra apibrėžiama kaip „visos techninės, administracinės ir valdymo priemonės, taikomos per visą objekto (*darbo vietos (pastato), darbo įrangos arba transporto priemonės*) gyvavimo ciklą, kuriomis siekiama išsaugoti arba atkurti tokią šio objekto būklę, kad jį būtų galima naudoti pagal paskirtį“. Techninės priežiūros poveikis darbuotojų saugai ir sveikatai yra dvejopas: visų pirma, norint užtikrinti mašinų ir darbo aplinkos saugą, būtina tinkamai planuoti ir reguliariai atlikti jų techninę priežiūrą; antra, pati techninės priežiūros veikla turi būti saugi – techninės priežiūros darbuotojai ir kiti toje darbo vietoje esantys žmonės turi būti tinkamai apsaugoti.

Techninė priežiūra yra kelių rūšių:

- **korekcinė techninė priežiūra**, kuria siekiama pataisyti sugedusią sistemą (pavyzdžiui, pataisyti arba pakeisti sulūžusias dalis), kad ją būtų galima toliau eksploatuoti; šios rūšies techninė priežiūra taip pat vadinama „reaguojamąja (taisomąja) technine priežiūra“, nes ji atliekama įvykus nenumatytam įrangos gedimui;
- **prevencinė priežiūra**, kurios veiksmai atliekami iš anksto nustatytais intervalais arba pagal nustatytus kriterijus, siekiant sumažinti objekto gedimo arba jo prastesnio veikimo tikimybę; šiuo atveju, siekiant kontroliuoti pablogėjusios sistemos veiklos procesą, imamasi suplanuotų ir aktyvių priemonių, kurių netaikant ji sugestų (pavyzdžiui, vienos dalys keičiamos kitomis, atliekami tepimo ir valymo darbai arba tikrinimai).

Techninė priežiūra apima kelias profesijas ir atliekama visuose veiklos sektoriuose. Todėl sunku tiksliai nustatyti, kiek darbuotojų dalyvauja techninės priežiūros veikloje. Remiantis Prancūzijos ir Ispanijos duomenimis, techninės priežiūros užduotis atlieka **apie 6 % dirbančių žmonių**. Dauguma techninės priežiūros darbuotojų yra vyrai (Prancūzijoje – apie 90 %, Ispanijoje – 65 %); dauguma šios kategorijos darbuotojų priklauso 30–49 metų amžiaus grupei.

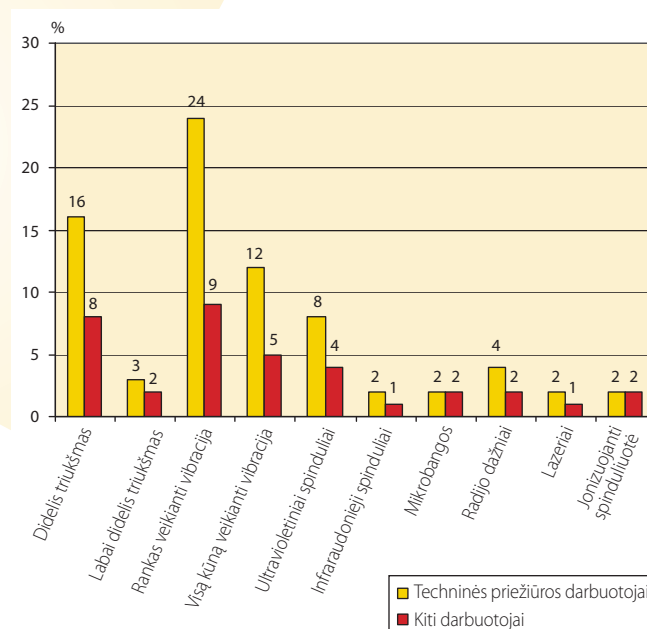
Remiantis 2005 m. Prancūzijoje atliktu tyrimu, **daugiausia pramonės subrangos sutarčių** sudaroma dėl techninės priežiūros. Daugiausia techninės priežiūros darbuotojų Ispanijoje 2004 m. dirbo paslaugų sektoriuje (70 %), pramonėje (19 %) ir statybos sektoriuje (10 %).

Techninės priežiūros darbuotojai, atlikdami daugybę skirtingų užduočių, taip pat yra veikiami daugybės įvairių rizikos veiksnių: fizikinių (triukšmas, vibracija, per didelis karštis arba šaltis, radiacija, didelis fizinio darbo krūvis), cheminių (darbas su asbestu, suvirinimas, pavojingų medžiagų poveikis dirbant uždaroje erdvėje), biologinių (legioneliozė, leptospirozė) ir psichosocialinių (netinkamas darbo organizavimas). Be to, techninės priežiūros darbuotojams gresia didelė įvairių nelaimingų atsitikimų rizika.

(¹) CEN EN 13306 *Techninės priežiūros terminija*, <http://www.cen.eu>

Remiantis Ispanijos darbo sąlygų tyrimo duomenimis, techninės priežiūros darbuotojai, palyginti su kitais dirbančiais, patiria didesnį triukšmo, vibracijos ir įvairių rūšių radiacijos poveikį (žr. 1 pav.). Be to, daugiau techninės priežiūros darbuotojų vasarą dirba dideliame karštyje (44 %, palyginti su kitų profesijų darbuotojais – 19 %), žiemą – dideliame šaltyje (44 %, palyginti su 17 %), taip pat drėgname ore (25 %, palyginti su 13 %). Be to, šie darbuotojai dažniau patiria pavojingų cheminių medžiagų, garų ir dūmų poveikį.

1 pav. Techninės priežiūros darbuotojams gresiantys rizikos veiksniai (Ispanija, 2007 m.).

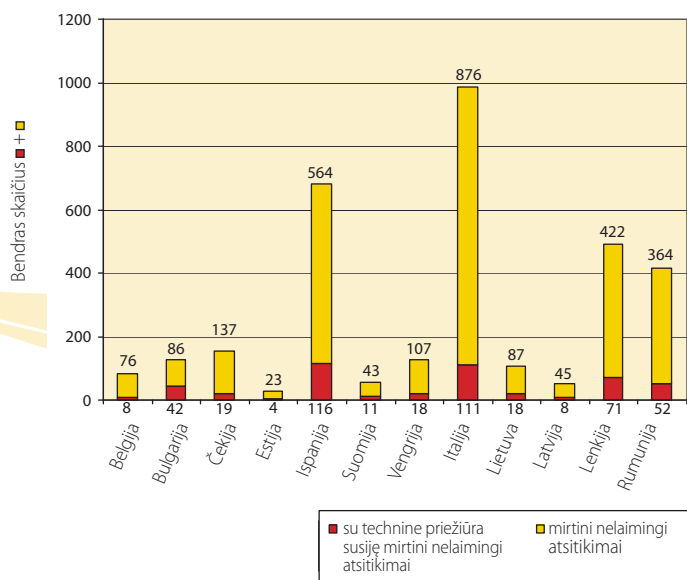
EUROSTATO duomenų analizės pagal Europos nelaimingų atsitikimų darbe statistikos (ENADS) metodiką gali padėti nustatyti su techninės priežiūros veikla susijusius nelaimingus atsitikimus keliose Europos šalyse. Pagal kintamąjį „darbo procesas“ yra klasifikuojamos nelaimingų atsitikimų priežastys ir aplinkybės, kur keturi jo pogrupiai yra susiję su **techninės priežiūros veikla**:

- surinkimas, parengimas, įrengimas, sumontavimas, išrinkimas, išmontavimas;
- techninė priežiūra, remontas, derinimas, reguliavimas;
- mechaninis arba rankinis darbo zonų ir mašinų valymas;
- gamybos procesų, darbo zonų, transporto priemonių ir įrangos stebėseną, tikrinimą, naudojant arba nenaudojant stebėjimo įrangą.

Šiems pogrupiams priskiriamų nelaimingų atsitikimų skaičius palygintas su bendru nelaimingų atsitikimų, susietų su kitais kintamojo „darbo procesas“ pogrupiais, skaičiumi.

Remiantis gautais duomenimis, apie **20 %** darbuotojų nelaimingų atsitikimų Belgijoje 2005–2006 m. buvo susiję su techninės priežiūros veikla; panaši padėtis 2003–2006 m. buvo Suomijoje (**18–19 %**), Ispanijoje (**14–17 %**) ir Italijoje (**10–14 %**). Be to, kelių Europos šalių statistika rodo, kad 2006 m. apie **10–15 % visų mirtinų nelaimingų atsitikimų įvyko dėl techninės priežiūros darbų** (žr. 2 pav.). Mokslinių tyrimų duomenys rodo, kad profesinėmis ligomis dažniau serga ir su darbu susijusių sveikatos problemų (kaip antai asbestozė, vėžys, klausos sutrikimai, kaulų ir raumenų sistemos pažeidimai) dažniau turi techninės priežiūros darbus atliekantys darbuotojai.

2 pav. Su techninės priežiūros veikla susijusių mirtinų nelaimingų atsitikimų skaičius (EUROSTAT, 2006 m.).

Remiantis penkių ES šalių EUROSTATO duomenimis, daugiausia nelaimingų atsitikimų, susijusių su technine priežiūra, įvyksta gamybos, statybos, nekilnojamojo turto, nuomos ir komercinės veiklos sektoriuose² (Austrijoje – taip pat viešbučių ir restoranų sektoriuje). Be to, **50 %** nelaimingų atsitikimų Suomijos ir Belgijos, **34 %** Ispanijos ir **23 %** Italijos **elektros, dujų ir vandens tiekimo sektoriuje** 2006 m. buvo susiję su techninės priežiūros veikla. Suomijos **nekilnojamojo turto, nuomos ir komercinės veiklos sektoriuje** su technine priežiūra buvo susiję **40 %**, Ispanijos – **34 %**, o Belgijos – **26 %** visų nelaimingų atsitikimų. Be to, su technine priežiūra buvo susiję **41 %** visų nelaimingų atsitikimų Belgijos **švietimo** sektoriuje. Kituose įvairių šalių sektoriuose su techninės priežiūros veikla buvo susiję **15–20 %** nelaimingų atsitikimų.

Remiantis moksline literatūra, daugiausia nelaimingų atsitikimų įvyksta atliekant **korekcines techninės priežiūros** darbus. Be to, išanalizavus Prancūzijos nelaimingų atsitikimų darbe duomenų bazės informaciją, paaiškėjo, kad 2002 m. techninės

priežiūros darbuotojai buvo antra didžiausia nelaimingų atsitikimų aukų grupė, susijusi su subranga; jų buvo tik šiek tiek mažiau nei statybos darbuotojų³.

Jei techninė priežiūra neatliekama arba atliekama netinkamai, dėl jos taip pat gali susidaryti pavojingų situacijų, įvykti nelaimingų atsitikimų ir kilti sveikatos problemų; pavyzdžiui, jei neatliekama arba netinkamai atliekama transporto priemonių, pramonės ar žemės ūkio mašinų, elektros įrangos, gesintuvų, pastatų arba vandens įrenginių techninė priežiūra. Dėl techninės priežiūros klaidų gali įvykti didžiulių nelaimių, kurių pasekmės žmonėms ir aplinkai gali būti katastrofiškos.

Techninės priežiūros procesą reikėtų pradėti projektavimo ir planavimo etape – anksčiau, nei į darbo vietą įžengs techninės priežiūros darbuotojai. Siekiant užtikrinti techninės priežiūros darbus atliekančių darbuotojų saugą ir sveikatą, būtina įdiegti tinkamas techninės priežiūros veiklos **rizikos vertinimo** procedūras ir taikyti **pakankamas prevencines priemones**. Siekiant įsitikinti, kad techninė priežiūra atlikta tinkamai ir neatsirado naujų rizikos veiksnių, baigus techninės priežiūros darbus, reikėtų atlikti specialias patikas (tikrinimus ir bandymus). Visame šiame procese, vadovaujantis **gero techninės priežiūros valdymo** principais, reikėtų užtikrinti, kad techninė priežiūra būtų koordinuojama, planuojama ir atliekama tiksliai pagal planą ir kad įranga arba darbo vieta po techninės priežiūros darbų yra paliktos saugios tolimesniam darbu.

Daugiau informacijos

Visas ataskaitos „Techninė priežiūra ir DSS: bendra statistika“ tekstas paskelbtas internete adresu:

http://osha.europa.eu/en/publications/literature_reviews.

Šis informacinis biuletenis yra 2010–2011 m. Europos kampanijos, skirtos saugiai techninei priežiūrai, informacinės medžiagos dalis. Kitų šios serijos informacinių biuletenių ir daugiau informacijos šia tema galima rasti tinklalapyje: <http://osha.europa.eu/en/topics/maintenance>. Ši medžiaga nuolat papildoma ir atnaujinama.

(²) Nekilnojamojo turto, nuomos ir komercinės veiklos pakategorijai – „biuro, apskaitos ir kompiuterinės įrangos techninė priežiūra ir remontas“ bei „pramoninis valymas“.

(³) Grusenmeyer C., „Sous-traitance et accidents. Exploitation de la base de données EPICEA“. Les Notes Scientifiques et Techniques de l'INRS, 266, 2007.